

JEZIK SRPSKI, NACIONALIZAM HRVATSKI

Globus od 20. 8. 2010., slično drugim izdanjima EPH (Jutarnji list, Slobodna Dalmacija) i nekim jugonostalgičarskim niskotiražnim balkanskim tiskovinama (Novosti, Slobodna Bosna, Danas, Dani) poklanja čak četiri stranice Snježani Kordić kako bi ona reklamirala vlastitu knjigu Jezik i nacionalizam (Zagreb, 2010). Autoricu Globus predstavlja i kao znanstvenicu „briljantne karijere” s uspjesima prije svega u Njemačkoj.

Činjenice su ipak malčice drugačije. Kordićeva već godinama ne radi u struci, pa ni kao obična lektorica bilo kojega jezika, barem ne u Njemačkoj. Ovdje je naime njezina „znanost” prepoznata kao prozelitsko ideologiziranje, onkraj bilo koje suvisle jezikoslovne teorije. Nije prošla ni njezina priča da je u Hrvatskoj „progonjena na jezičnoj osnovi”, e da bi joj stoga Nijemci, mislila je, dali azil, *respective* kakvu profesuru za „srpskohrvatski jezik”.

Rečena knjiga, zapravo reciklaža starijih polemika iz Književne republike, treba danas, nakon što je autorica zakazala u Njemačkoj, medijski pripremiti povratak „svjetski poznate znanstvenice” u Hrvatsku na neku sinekuriću, gdje bi predavala svoju propalu teoriju o „srpskohrvatskome jeziku”. U orkestriranu akciju nekih medija uključilo se i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske, pa je za tisak toga pamfleta, u Hrvatskoj inače „progonjene” autorice Snježane Kordić, izdvojilo lijep novac. U tiskanom izdanju knjige ne piše koja su to dva jezikoslovca za Ministarstvo kulture napisali pozitivno mišljenje o istom uratku, ali me ne bi čudilo kada bi jedan od tih bio i Miloš Kovačević iz „Srpskoga Sarajeva”, pisac Slova o srpskom jeziku (1998.), znanstveni *intimus* i veliki

obožavatelj gospođe Kordić i njezine kongenijalne lingvistike.

Sa „slovopiscima” Kordićeva i inače dijele mišljenje da je štokavski jezik jedan, ma kako da se zvao. Oni doduše vele da se zove srpski i da se prostire do Karlovca, Karlobaga i Virovitice, dočim Kordićeva tvrdi da se jezik zove „srpskohrvatski” i da se određuje, kao i kod slovopisaca, štokavskim dijalektom, na kojemu da je taj njezin jedini jezik „srpskohrvatski” standardiziran. Međutim, dok joj nacija povijesno nastaje u međusobnom diskursu ljudi na određenom prostoru, jezik joj se, nasuprot tome, određuje isključivo po *genetskim kriterijima*, tj. tek po nekim osobinama štokavskoga dijalekta. Drugim riječima, *jezik joj nije ni povijesna ni socijalna realnost*, iako je svaki jezik u zbiljnosti, poglavito njegov književni (standardni) oblik, gledano i sinkronijski i dijakronijski, u svojoj biti *diskurs (konvencija) par excellence*, uvijek određenih ljudi na određenom prostoru. Vrlo jezikoslovka nikako dakle da shvati da su i jezici, a ne samo nacije, nastali u diskursu određenih ljudi kroz povijest. Istina, ponekad su neki već oblikovani književni jezici bili izvezeni, recimo u Južnu ili Sjevernu Ameriku (engleski, španjolski, itd.), ili se razvijali iz više centara (njemački), ali i imenom i sadržajem bili su s vremenom prihvaćeni od određenih novooblikovanih nacija i(li) država, i to davno prije nastanka modernoga pojma nacije.

Prebacivati dakle razvoj takvih „policentričnih” jezika kao model na „srpskohrvatski” jezik, iako su se hrvatski i srpski stoljećima „standardizirali” na posvema različite načine, da ne kažem antagonističan način, kako to čini Kordićeva, doista je posve apsurdno. Pokušaj stvaranja zajedničkoga „srpskohrvatskoga” jezika u zajedničkoj državi od 1918. do 1989. propao je konačno upravo stoga što su Hrvati već stoljećima ranije svoj književni jezik razvijali (diskurzirali) u drugome smje-

ru od srpskoga, odnosno jezik (i naciju) kroz povijest oblikovali na drugi način od Srba, a taj diskurs nisu htjeli odbaciti ni u zajedničkoj državi. Dakle, sasvim je svejedno koliko srpski i hrvatski jezik danas imaju zajedničkih dijalekata, slova, riječi ili sintaktičkih pravila, oni su različiti svojim stoljećima upotrebljavani prepoznatljivim *književnim i komunikacijskim ustrojem i svrhom*. Proces nastanka hrvatskoga (književnoga/standardnoga) jezika, ne manje i srpskoga, bio je i ostao u službi određene jezične, književne, pravne, vjerske i nacionalne zajednice, one zajednice koja svoj jezik u javnosti i privatno uvijek prepoznaje, javno ga zapisuje i govori.

Dabome, kao sredstvo komunikacije Srbi i Hrvati mogu i danas izabrati bilo koji jezik (engleski ili urdu, esperanto ili latinski), ali svoj materinski književni jezik ne mogu dokinuti, jer jezik nije samo sredstvo komunikacije o stvarima s određenom, izvana definiranom opredmetljenom strukturom, kako bi to htjela Kordićeva, nego i *izraz zajedništva, kulture i svekolikoga socijalnog napretka određenoga naroda, i to i dijakrono i sinkrono*. Upravo o tome zbornice filozofija jezika i sociolingvistika: bez određene ljudske zajednice nema ni jezika, a ako nema zajedničkoga jezika (diskursa) nema ni stvaranja *povijesnih* nacija. Nadalje, koji jezik odgovara kojoj zajednici znati će ona sama, dakako, uvijek iz povijesnoga gledišta svoga kulturnoga razvoja. Amerikancima će tako odgovarati engleski, Kolumbijcima španjolski, itd., dočim su Hrvati, bez obzira gdje žive i kojim dijalektom inače doma govore, kao književni (prestižni) jezik (u Crkvi najprije), izabrali štokavsko-jekavski idiom (zvao se on hrvatski, ilirski ili slovinski), koji njeguju stoljećima prije Srba (od vremena Džore Držića do Matije Divkovića i nas danas). Srbi su opet svoj književni/standardni jezik ustrojili na štakavsko-ekavskoj osnovi 1868. uzevši i novu inačicu Karadžićeve ćirilice, čime je zauvijek obilježen različit i

budući razvoj ta dva jezika, pa ga nisu mogle ujediniti nikakve (pri)sile i hokus-pokus jezikoslovne teorije iz prošlosti. Još manje će to danas početi za rukom Snježani Kordić.

Ne zabrinjava dakle uopće što Kordićeva, upravo zbog niske razine njezine znanstvene apstrakcije i kontradiktorne teorije, kako pokazah, svoju sakatu, u Njemačkoj već propalu teoriju, danas prodaje nekim zadržanim jugoslavenima u Zagrebu (Durieux, Književna republika), takvi se emotivno očito još nisu odlijepili od „srpskohrvatskoga” jezika, ali zabrinjava mogućnost da bi ona takvo što uskoro mogla predavati hrvatskim studentima, i to sada kada su je njemački odbili. Zajednički „srpskohrvatski” jezik *u demokratskome diskursu* nije uspio Hrvatima nametnuti nitko, pa čak ni onda kada su neke hrvatske veličine potpisivale jedinstvo „naroda i jezika”, hrvatskoga i srpskoga (Beč), odnosno (samo) jezika hrvatskoga i srpskoga (Novi Sad). Hrvatski narod u prestižnoj praksi nije slijedio te svoje navodne veličine, duboko je ipak njegov jezik već bio ukorijenjen u vlastitoj književnosti, u tiskanim djelima, u Crkvi, u narodnim pjesmama, sekundarnoj usmenosti, te u svakodnevnoj govornoj praksi određene zajednice.

Nasuprot vremenima tuđinskih diktatura, današnja je situacija ipak daleko povoljnija za hrvatski jezik i narod. U naše vrijeme tako, pa čak i u olovnim komunističkim vremenima, većina hrvatskih jezikoslovaca, na čelu s Katičićem i Babićem, slijedi volju svoga naroda i komunicira s njime. Tako svi hrvatski jezikoslovci, osim rijetkih iznimki, razmišljaju danas slično i o svome jeziku i o naciji i državi, dočim su Kordićeva i tek pokoji iznimno rijetki minorni ali zato ostrašćeni domaći i(li) inozemni „serbokroatist” tek anakronistični recidivi jedne već odavno izumrle vrste, koja je svoj narod uvijek htjela *podučavati* a ne *osluškiavati* i *analizirati* jezik kojim on govori i piše.

Stoga će Kordićeva, ne treba se čuditi, nakon što joj je teorija skrahirala u Njemačkoj, ubuduće još glasnije svakoga onoga proglašavati nacionalistom koji govori o posebnome hrvatskom jeziku (*quod erat demonstrandum*), dočim će joj srpski ili srpskohrvatski jezik uvijek izgledati tako prirodan, blizak i po sebi razumljiv. Jezičnoga nacionalizma moći će se tako i ubuduće naći samo kod Hrvata. Kordićeva, znakovito i dosljedno, „znanstvenu” sveštokavsku balistiku i artiljeriju Slova o srpskom jeziku kod

Karlovcu i Karlobaga nije tako ni spomenula u čitavoj knjizi, dočim su navodno hrvatski „purizam” i „nacionalizam”, uključujući i sve hrvatske jezikoslovce koji ne prihvaćaju smušenu nazovi lingvistiku Snježane Kordić, prije svih naravno Stjepan Babić i Radoslav Katičić, na skoro svakoj stranici ubrojani u „nacionalsocijaliste” i „Hitlerove sljedbenike”.

Zvonko Pandžić

Kaše Snježane Kordić (Komentar uz članak Z. Pandžića)

Pisanje Snježanine u Novostima: *Hrvati i Srbi u Hrvatskoj jezično se ne razlikuju*. Da, kad govore istim razgovornim jezikom, ali čim krenu književnim jezikom razlika je odmah očita, jer razumijevanje zapinje, Srbi glatko ne razumiju *siječanj, veljača, ožujak*, a Hrvatima nije stilski neutralna *juni, julij, avgust...* Književni je jezik već nešto drugo, kao što pokazuju i Novostima sa svojim *avgustom*. U naslovu Globusa Snježana Kordić ne govori istinu jer piše: „Granična zona za uvrštavanje u isti jezik nalazi se između 75 i 85 posto

međusobne razumljivosti. Hrvatski i srpski čak su i iznad toga postotka, i to se ne dovodi u pitanje.“ Jasno je da se ne dovodi u pitanje kad razumljivost i nije kriterij za isti jezik, što Kordićeva ne razumije jer ako ima razlikosti nema istosti. Šteta što se svjetsko jezikoslovlje ne će da posluži kriterijem Snježane Kordić jer bi se tako moglo odgovoriti koliko ima jezika na svijetu.

Unatoč tomu ona nalazi objavljivača jer s radošću u srcu objavljuju samo ako je što usmjereno protiv hrvatskoga jezika. To još potvrđuju time što odbijaju objaviti protuodgovor, ovaj koji smo naprijed objavili.

Stjepan Babić

BIBLIOGRAFIJA HRVATSKE FRAZELOGIJE

Uožujku ove godine objavljena je u izdanju KNJIGRE nevelika ali vrijedna knjižica Željke Fink Arsovski, Barbare Kovačević i Anite Hrnjak pod naslovom Bibliografija hrvatske frazeologije s podnaslovom + CD s popisom frazema analiziranih u znanstvenim i

stručnim radovima u desnom donjem kutu lijepe i živopisne naslovnice.

Iako se bibliografije u našim znanstvenim biografijama ne cijene koliko bi se kao rezultati pomnih istraživanja i najpotpunije baze podataka o pojedinim autorima ili znanstvenim područjima trebale cijeliti, ova po našem sudu zaslužuje posebnu pozornost. Prvi je razlog što je frazeologija, kao relativno mlada jezikoslovna disciplina koja se